

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ВИЩОЇ ШКОЛИ

Проаналізовано тенденції розвитку інноваційної діяльності вищої школи, визначено дефініції "інновація", "інноваційна діяльність", визначено основні завдання інноваційної діяльності вищої школи.

Ключові слова: інновації інноватика, інноваційна діяльність, вища освіта.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Становлення та розвиток України, як демократичної держави, модернізація національної системи освіти однією із пріоритетних визначають інноваційну діяльність, адже основними носіями інноваційної здібності нації є вищі навчальні заклади, на які покладено завдання з інтенсифікації інноваційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняні та зарубіжні дослідники в останнє десятиліття приділили достатню увагу проблемі інноваційної діяльності освітніх закладів. Зокрема, проблема педагогічної інноватики відображається у працях К. Ангеловські, Л. Даниленко, В. Паламарчук, І. Підласого, А. Пригожина [1; 2; 3; 4; 5].

Особливості інноваційної педагогічної діяльності досліджується в роботах російських науковців В. Загвязинського, В. Кан-Каліка, Л. Подимової, В. Сластьоніна, Н. Лапіна [6; 7; 8; 9].

Вітчизняні вчені розглядають інновацію в освіті як:

- процес створення, поширення й використання нових засобів (нововведень) для розв'язання тих педагогічних проблем, які досі розв'язувалися по-іншому;
- результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних рішень різноманітних педагогічних проблем;
- актуальні, значущі й системні новоутворення, які виникають на основі різноманітних ініціатив і нововведень, що стають перспективними для еволюції освіти і позитивно впливають на її розвиток;
- продукти інноваційної освітньої діяльності, які характеризуються процесами створення, розповсюдження та використання нового засобу (новизни, нововведення) в галузі педагогіки та наукових досліджень;
- нові форми організації праці та управління, нові види технологій, які охоплюють не тільки окремі установи й організації, а й різні сфери діяльності;
- процес оновлення чи вдосконалення теорії і практики освіти, який оптимізує досягнення мети;
- процес здійснення цілеспрямованих на перетворення певних компонентів у структурі або функціонуванні організації;
- нові ідеї, дії або адаптовані ідеї, або такі, для яких настав час реалізації;
- нововведення в галузі техніки, організації праці й управління, що ґрунтуються на використанні досягнень науки і передового досвіду, а також застосування цих нововведень у найрізноманітніших галузях і сферах діяльності [10, с. 20].

Метою статті є аналіз тенденції розвитку інноваційної діяльності вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. Згідно з філософським словником "інноваційна діяльність - засіб відтворення соціальних процесів, самореалізації людини, її зв'язків з оточуючим світом" [11]. діяльність охоплює різні форми людської активності і сфери функціонування. Науковці визначають діяльність як процес активності суб'єкта, що визначається мотивами, діями; операціями, і відповідає умовам, в яких здійснюється. Метою та результатом діяльності є зміни самого суб'єкта, що полягають в оволодінні ним певними способами дії [12]. Діяльність включає систему актів, які виконує суб'єкт для досягнення кінцевої мети. Кожна професійна діяльність вимагає певної послідовності дій, розподілу уваги, напруги, подолання труднощів, психологічних якостей особистості, характеру, специфічних здібностей. У будь-якій професійній діяльності її об'єкт і мета задаються ззовні, вони зумовлені потребами суспільства. Професійна педагогічна діяльність містить у собі мету, об'єкт, суб'єкт, результат і сам процес діяльності. Педагогічна діяльність - це самостійний вид людської діяльності, в якій реалізується передача з покоління в покоління соціального досвіду, матеріальної та духовної культури. Вона є багатоаспектною і складається з діагностичного, проектного, організаційного, комунікативного, колекційного та аналітичного видів [12].

Більшість зарубіжних учених вважають інноваційну діяльність одним із основних аспектів роботи сучасної школи в режимі розвитку, що характеризується послідовністю та поетапністю. Зокрема, В. Слободчиков визначає як інноваційну будь-яку діяльність, що призводить до суттєвих змін порівняно з існуючою традицією. Інноваційна діяльність передбачає відхилення від норми, стандарту, визнаного в конкретних соціально-економічних умовах. Залежить інноваційна діяльність від двох факторів: сили інноваційних процесів та характеру їх відносин з навколишнім світом [13].

До основних завдань інноваційної діяльності вищої школи можна віднести:

- формування і реалізацію у вищих навчальних закладах повного інноваційного циклу в освітній і науково-технічній сферах як бази для підготовки нового покоління висококваліфікованих фахівців і розвитку інтелектуального потенціалу вищої школи;
- забезпечення інвестиційної привабливості ВНЗ;
- створення умов і стимулів для залучення науковців, професорсько-викладацький склад, студентів і аспірантів до інноваційного процесу;
- використання інноваційної діяльності для підвищення якості підготовки фахівців у нових економічних умовах;
- удосконалення змісту й технологій навчання на підставі запровадження в навчальний процес результатів інноваційної діяльності ВНЗ;
- створення багаторівневої системи управління інноваційним комплексом підтримки освітніх і науково-технічних інновацій;
- концентрація інтелектуального потенціалу к матеріально-технічних ресурсів вищої школи на дослідження та розробки пріоритетних напрямів науки й техніки на підставі реалізації повного інноваційного циклу;
- створення багаторівневої галузевої системи управління результатами наукової та інноваційної діяльності на базі комерціалізації нових наукових знань, розробок й об'єктів інтелектуальної власності;
- формування єдиного інформаційного простору для забезпечення інноваційної діяльності вищої школи, що об'єднує навчальний, науковий й інноваційний блоки ВНЗ із створення автоматизованого документообігу;
- організація у ВНЗ гнучкої багаторівневої системи безперервної підготовки та перепідготовки спеціалістів, підвищення кваліфікації кадрів для інноваційної сфери на основі технологій традиційного й дистанційного навчання;
- створення необхідних умов для сертифікації й підтвердження якості та безпеки інноваційної продукції;
- співпраця ВНЗ із зарубіжними й міжнародними організаціями, що підтримують бізнес-освіту, підприємницьку й інноваційну діяльність;
- запровадження у ВНЗ системи управління якістю освітньої, наукової й інноваційної діяльності;
- підтримка підприємництва у науковій та освітній сферах;
- розвиток міжрегіональних зв'язків в інноваційній сфері;
- формування й розвиток інфраструктури інноваційної діяльності вищої школи у регіоні,

Організація інноваційної діяльності потребує чіткого визначення її компонентів. На сучасному етапі розвитку освітньої інноватики відбувається активний процес формування загальних підходів до структурування інноваційної діяльності. О. Козлова до основних компонентів інноваційної діяльності відносить філософський, мотиваційний, креативний, рефлексивний, валеологічний та технологічний [14]. Н. Клокар визначає мотиваційний, когнітивний, процесуальний компоненти [15]. В. І. Слободчиков в основу структурування інноваційної діяльності покладає діяльнісний підхід, виокремлюючи такі компоненти інноваційної діяльності:

- науково-дослідна діяльність, спрямована на отримання знань про відкриття;
- проектна діяльність, метою якої є розробка інструментально-технологічного знання щодо шляхів впровадження відкриття (інноваційний проект);

особливого досвіду щодо реалізації нововведення. З огляду на зазначене вище, дослідник підкреслює, що інноваційна діяльність спрямована на перетворення відкриття в проект, проекту - у технологію реальної діяльності, результати якої і представляють собою інновацію [13; 16],

Основною формою організації та здійснення інноваційної діяльності у сфері науки й освіти є інноваційний проект, Інноваційний проект — комплекс заходів у рамках повного інноваційного циклу, спрямований на створення конкретного інноваційного продукту. Інноваційний освітній проект - проект,

обладнання, навально-методичне забезпечення й засоби навчально-методичного профілю, структурні й інфраструктурні нововведення у сфері освіти, а також здійснювати нові освітні послуги й готувати спеціалістів, яких потребує ринок праці.

Основні етапи повного інноваційного циклу створення інноваційної продукції й наданні послуг:

- фундаментальні й пошукові дослідження;
- стратегічні маркетингові дослідження;
- дослідно-конструкторські роботи;
- перед виробничий етап (організація виробництва й підготовка персоналу, ліцензування й сертифікація послуг, методик, обладнання);
- виробничий етап;
- реалізація продукції;
- трансфер продукції й послуг.

Інноваційні проекти у науково-технічній та освітній сферах можуть класифікуватися за результатом як проекти, спрямовані: на створення нових або удосконалених продуктів, технологій,

надання нових або удосконалених послуг: формування нових механізмів просування продукції (послуг) на ринок; створення й розвиток інноваційної інфраструктури.

Для інноваційних освітніх проектів характерна взаємодія із ринком освітніх послуг і ринком праці. Ринок освітніх послуг і ринок праці має свою специфіку. Зокрема, для ринку праці спеціаліст може розглядатися як кінцевий інноваційний продукт. У зв'язку з цим необхідно класифікувати інноваційні освітні проекти:

- навчальні, спрямовані на надання нового або модернізованого виду освітніх послуг;
- навчально-видавничі, спрямовані на розробку змісту нових підручників, навчально-методичних посібників включаючи електронні мультимедійні підручники й навчально-методичні посібники;
- матеріально-технічні, спрямовані на розробку, тиражування й комерційну реалізацію нових або модернізованих взірців навчальної техніки, обладнання й засобів навчання.

Для управління інноваційною діяльністю у ВНЗ принципово важливим є забезпечення повноти й погодженості етапів інноваційного циклу. У зв'язку з цим система управління інноваційною діяльністю у науково-технічній й освітній сферах у ВНЗ має забезпечувати вирішення таких завдань:

- оцінку інноваційного потенціалу результатів фундаментальних й пошукових досліджень підрозділів ВНЗ;
- фіксацію прав на результати науково-дослідної діяльності;
- ведення баз даних й інформаційної підтримки інноваційної діяльності ВНЗ;
- комерціалізацію прав на об'єкти інтелектуальної власності;
- підвищення кваліфікації кадрів, задіяних в інноваційній діяльності, тренінг менеджерів інноваційних проектів.

Висновки. Отже, на кожному етапі інноваційного циклу необхідно сформулювати й зафіксувати отримані результати, оцінити їх новизну, науково-технічну й освітню значущість, інноваційний потенціал, ресурсне, кадрове й інфраструктурне забезпечення для їх подальшого просування й комерційно вигідного використання.

Використані джерела

1. Ангеловски К. Учителя и инновации / Ангеловски Крсте. - М.: Просвещение, 1991. - 159 с.
2. Даниленко Л.І. Управління інноваційною діяльністю в загальноосвітніх навчальних закладах: монографія / Л.І. Даниленко. - К.: Міленіум, 2004. - 358 с.
3. Паламарчук В.Ф. Інноваційні процеси в педагогіці / В.Ф. Паламарчук // Педагогічні інновації у сучасній школі. Освіта, 1994. - С. 5-9.
4. Підласий І. Педагогічні інновації / І. Підласий, А. Підласий // Рідна школа. - 1998. - № 12. - С. 3-17.
5. Пригожин А.И. Нововведения: Стимулы и препятствия. (Социальные проблемы инноватики) / А. И. Пригожин. - М.: Политиздат, 1989. - 271 с.
6. Загвязинский В.И. Инновационные процессы в образовании и педагогическая наука / В. И. Загвязинский // Инновационные процессы в образовании. - Тюмень, 1990. - С. 46-55.
7. Кан-Калик В.И. Педагогическая деятельность как творческий процесс. - М., 1997. - 64 с.
8. Слостенин В.А. Педагогика: инновационная деятельность / В.А. Слостенин, Л.С. Подымова. - М.: Магистр, 1997. - 224 с.
9. Лапин Н.И. Интенсификация инновационных процессов - стратегическая задача теории и практики нововведений / Н. И. Лапин // Инновационные процессы. - М.: ВНИИСИ, 1982. - С. 5-18.
10. Тягло А.В. Критическое мышление: Проблемы мирового образования XXI века / А.В. Тягло, Т.С. Воропай. - Харьков, 1999. - 356 с.
11. Философский энциклопедический словарь. - М.: Инфра. - М., 1997. - 576 с.
12. Байкова Л.А. Педагогическое мастерство и педагогические технологии / Л.А. Байкова, Л.К. Гребенкина: Уч. пособ. - М.: Педагогическое общество России, 2000. - 250 с.
13. Слободчиков В.И. Проблемы становления и развития инновационного образования / В.И. Слободчиков // Инновации в образовании. - 2003. — № 2. - С. 4-28.
14. Козлова О.Г. Підготовка вчителя до інноваційної діяльності вчителя / О.Г. Козлова. - Суми : ВВП "Мрія-1" ЛТД, 1999. - 92 с.
15. Клокар Н.І. Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності / Н.І. Клокар : Дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук. - К., 1997. - 208 с.
16. Слободчиков В.И. Профессиональное развитие педагога как научная проблема / В.И. Слободчиков // Инновации в образовании. - 2003. - №5. - С. 5-12.

Sharata N.

